

Nerudova 37/32
500 02 Hradec Králové
tel.: 467 303 111
redhk@mfdnes.cz

Předplatné
a distribuce: 225 555 522
Inzerce: 498 515 311

V 18. pluku bojovaly tisíce krajanů

Není tam váš pradědeček? Připravovaná kniha Lukáše Ďulíčka má šanci stát se pro mnoho obyvatel Královéhradeckého kraje oknem do světa předků padlých za první světové války. Foto: archiv Lukáše Ďulíčka

Když Lukáš Ďulíček před třemi lety psal jako student brněnské univerzity diplomovou práci na téma historie c. k. pěšího pluku číslo 18 za první světové války, netušil, že vzniká jádro budoucí knihy, která přesáhne úzce akademický rozměr. V knihkupectvích se objeví před Vánoci.

Tomáš Kučera
redaktor MF DNES

HRADEC KRÁLOVÉ C.k. pěším plukem číslo 18 prošly tisíce Východočechů, kniha Lukáše Ďulíčka má proto šanci stát se pro mnoho obyvatel kraje oknem do světa předků, již padli na bojištích Evropy. „Je to bedekr královéhradeckým plukem. Knih, které zpracovávají vzpomínky vojáků, je fůra, ale komplexních děl zabývajících se operacemi a štábními dějinami jediného pluku mnoho není,“ tvrdí pětadvacetiletý badatel, který před třemi lety vstoupil do stejnojmenného spolku vojenské historie.

Pluk doplňovali muži ze dvou třetin kraje
Za první války byl 18. pluk doplňován ze tří oblastí dnešního kraje, tedy z Hradce Králové, Rychnova nad Kněžnou a Náchoda. „Kdo si zjistí základní údaje o svém předkovi, který bojoval v pluku, může si díky knize dohledat, za jakých okolností zahynul, a pochopí kontext. To je to, co dělá knihu unikátní. Dnes už není problém při pátrání po předcích zjistit, kdy a kde zemřel. Problém může nastat ve chvíli, když chcete vědět více, jestli se ztratil na hliďce nebo ho rozmetal granát z kanonu, případně jestli zahynul toho dne jako jediný nebo spolu s další stovkou vojáků,“ říká Ďulíček.

Historie 18. pluku „infanterie“ sahá až do 17. století, kdy se císař Leopold I. připravoval na válku s Tur-

ky a kdy vznikala profesionální habsburská armáda. Poprvé se pěší pluk zapojil do bojů v bitvě proti Turkům u Raasdorfu 26. srpna 1683. Své číslo dostal okolo roku 1770 a kompletní označení až v roce 1830. „O královéhradeckém c.k. pěším pluku číslo 18 se lze bavit až po roce 1830, dlouho před první válkou. V historii má mnoho válečných tažení a účastí ve všech významných válkách, které Rakousko vedlo, ať to byly války sedmiletá, napoleonské a samozřejmě prusko-rakouská roku 1866,“ říká Ďulíček.

Venkov nebyl tak politicky uvědomělý
Pluk byl typický vyšším podílem českých Němců, který tvořil až 25 procent. Německy hovořící rekruti pocházeli ze Sudet, většinou z Broumova. Na rozdíl od středočeských, ve kterých sloužili z drtivé většiny Češi, patřil podle záznamů rakouské generality k těm spolehlivějším. Vojáci z venkova sloužící v hradeckém pluku nebyli politicky uvědomělí tak jako jejich vrstevníci v průmyslovějších středních Čechách. Národovectví bylo v té době výsadou spíše velkých měst, Hradec patřil k méně významným provinčním městům a na celý kraj se pohlíželo jako na periferii.

„Byli to spíše vesničtí balíci, které zajímalo, kdy bude senáž, a tolik neřešili, za co a proti komu bojují. Naopak středočeské pluky, jako třeba Pražský nebo Mladoboleslavský, byly z více než 90 procent české, šlo více o dělníky z průmyslových oblastí. Tam to bylo s morálkou jiné,“ říká badatel.

V roce 1914 byl nejnižší věk vojáků v pluku jednadvacet let, protože až v něm se v Rakousku nastupovala základní vojenská služba. Záhy se však věk branců začal snižovat a roku 1915 nebyli výjim-

Badatel napsal knihu
Pětadvacetiletý Lukáš Ďulíček nedávno zjistil, že v příbuzenstvu má dva vojáky, kteří bojovali v první světové válce.
Foto Tomáš Kučera

Knih, které zpracovávají vzpomínky vojáků, je fůra, ale děl zabývajících se štábními dějinami jediného pluku mnoho není.

kou osmnáctiletí mladíci. V Rakousku-Uhersku byla v době míru do roku 1912 prezenční vojenská služba tříletá a od roku 1912 dokonce dvouletá. Proto většina vojáků ve válce měla za sebou už tři roky prezenční služby. V té době v rakouské armádě nebyla žádná privilegia, ze služby pro vlast nebylo možné se vykoupit. Do armády vstupovali všichni, tak jak ukládala branná povinnost. Mobilizovalo se už podle moderních pravidel.

„Mezi důstojnictvem bylo nadporoční zastoupení českých Němců. Češi se za Rakouska do důstojnických funkcí moc nehrnuli, i když rakouská armáda měla zájem. V české společnosti byl mezi národovci rozšířen pacifismus. Nebylo to však kvůli tomu, že naši předkové byli holubičí povahy, ale proto, že armáda představovala jeden z hlavních pilířů celistvosti Rakouska a uvědoměli Češi se to snažili podkopat. Důstojníci byli jedni z mála státních zaměstnanců, kteří pracovali pro monarchii, a to se u nás nenosilo,“ vysvětluje Ďulíček, kterého překvapilo, jak rozdílný pohled na svět tehdejší vojáci měli.

„Když historické prameny označují událost první světové války za významnou, očekával bych, že i samotní vojáci ji ve svých vzpomínkách budou dávat větší váhu. Často to bylo naopak. Několikrát jsem narazil na to, že velké bitvy vojáci popisovali jako nevýznamné a události zmiňované jako běžné potyčky naopak popisovali jako velké boje,“ pokračuje Ďulíček.

Vojenská mašinerie jela na plné obrátky
Obvyční vojáci někdy zazlivali vyššímu velení neschopnost a některé akce označovali za nelogické, přitom postup generality měl

svůj význam. „To může být ponaučení pro nás. Nyní máme kult malého člověka, který se stává obětí velkého světa. Přitom on je tím jediným, který tomu nejvíce rozumí a všechno mu připadá divné, a ti na hoře jsou hlupáci, ač ne vždy tomu tak je. Někdy obyčejný člověk nedokáže v danou chvíli rozlišit podstatné od nepodstatného,“ upozorňuje vystudovaný právník a historik.

Z dostupných pramenů, které nacházel ve vojenských archívech v Praze i Vídni, vyplynulo, že vojenská mašinerie jela na plné obrátky až do konce války a pro mnohé vojáky bylo zhroucení monarchie překvapením.

„Kdyby nás někdo vytrhl ze současnosti a hodil mezi rakouské vojáky roku 1918, jen těžko bychom uvěřili, že za pár měsíců habsburská monarchie nebude existovat. Z archivních pramenů vyplývá, že armádní systém fungoval velmi dobře,“ říká Ďulíček.

Všiml si „obdivuhodné“ výkonnosti rakouského velení, které s primitivními komunikačními prostředky bylo schopné velmi efektivně organizovat obrovskou mašinerii statisíců vojáků na mnoha bojištích Evropy zároveň. Postřehy nejslavnějšího českého vojáka Josefa Švejka jsou značně nepřesné a zkreslené.

„Co jsem zjistil, mi poněkud negovalo Švejka, podle kterého byla válka jeden velký chaos. Samozřejmě že velké konflikty provázely zmatky, ale daleko více mě překvapila organizovanost rakouské armády. Za válečnou mašinerii stály obdivuhodné organizační výkony velmi schopných lidí, kteří dokázali zajistit funkčnost armády. S těmi technickými možnostmi, které měli, to bylo až neuvěřitelné. Vyšší velitelé byli více úředníky než taktiky. Museli se denně probírat stohy papírů s informacemi od podřízených, které byly ze 70 procent irelevantní. Velení připomínalo krizový management. Samozřejmě druhou věcí je ve Švejkovi tolik zdůrazňovaná nesmyslnost války, což je pochopitelné a nelze s tím než souhlasit,“ tvrdí Ďulíček.

Výhodnější bylo zůstat v zajetí
Za první světové války 18. pluk bojoval na východní frontě, ale některé jeho prapory i v Srbsku a Itálii. Jednou přišel o 500, podruhé o 800 vojáků, kteří padli do ruského zajetí. Tehdy se jeho historie prolíná s historií legií v Rusku.

„Představa, že se rakouští vojáci jednoduše vedli ze zákopů a přeběhli k Rusům, aby se přidali k legiím, je scestná. Je však pravdou, že při ruských protiútocích se čeští vojáci nechávali nápadně často zajímat, nekladli odpor. Nejvíce hromadných zajetí se událo v roce 1915, kdy československé legie měly ještě velmi málo lidí. Tehdy se hodně Čechů na ruské straně zabývalo výzvědnou činností, působili jako rozvědčíci. V hlídkách chodili k rakouským pozicím a když zjistili, že mají před sebou český pluk, snažili se navázat kontakt a domluvit přeběhnutí,“ říká. Do legií však vstoupila jen menšina zajatých Čechoslováků. V době největšího rozkvětu legií v letech 1917-1918 měly asi 80 tisíc vojáků, přičemž zajatců v Rusku bylo nejméně 200 tisíc.

„Pro většinu bylo výhodnější zůstat v zajetí. Bývalo zvykem, že ty manuálně zručnější posílali na práci do statků, kde žili v podstatě jako v mírových dobách v Čechách. Pohodlnost byla rozhodující. Dalo by se říci, že do legií vstupovali zejména národovci a intelektuálové, kteří neuměli řemeslo a nebyli schopni zapojit se do válečného hospodářství. To písaře, právníka nepotřebovalo, proto řada z nich volila legie. Často zůstávali v zajateckých táborech, kde byly podmínky mnohem horší,“ uvádí Ďulíček.

Studium historie královéhradeckého pěšího pluku ho přivedla až k jeho vlastním předkům. Zjistil, že má v příbuzenstvu dva bývalé vojáky, kteří bojovali za první světové války na obou stranách východní fronty. „Účastnil jsem se za klub vojenské historie rekonstrukce bitvy u Zborova v Jaroměři-Josefově v rakouské historické uniformě. Když jsem se dědovi o tom zmínil, řekl mi, že jeho děda u Zborova skutečně bojoval v legiích, a kdyby mě v tom mundúru viděl, tak by mě zastřelil,“ usmívá se Lukáš Ďulíček. Kniha Východočeši pod císařským praporem: C.k. pěší pluk č. 18 v 1. světové válce bude mít rozsah 235 stran.

Hradec Králové

Malíř Amazonie

Hradecká galerie Stodvacettrojka otevře dnes v 17 hodin výstavu Otto Placht: Z druhého břehu. Placht je znám jako „malíř Amazonie“. Přes 20 let střídavě pobývá v Peru u jezera Yarinacocha, kde navázal vztah s indiány kmene Shipibo a nechal se ovlivnit jejich kulturou a tradicemi. Magické rytmy pralesa mu vstupují do obrazů, abstraktní jazyk se mísí s výjev, kosmologické vize s amazonskou vegetací. (mar)

Hradec Králové

Spirituál i Javory

Vánoční koncerty v hradeckém Adalbertinu otevře 8. prosince v 19 hodin letos pětápadesátiletý Spirituál kvintet, který přiveze i zatím poslední řadové album Čerstvý vítr. Zpěvačka a houslistka Iva Bittová se vrátí ke kapele Čikori 11. prosince a Hana a Petr Ulrychovi s Javory & Javory beatem vystoupí 17. prosince. Jde o adventní koncert dvou podob Javorů se směsí adventních písní, bigbitu i hitů. (mar)

Hradec Králové

Lulu z MET

Výjimečně v neděli v 17.15 hodin uvede královéhradecké Bio Central v cyklu The Met live in HD vrcholné dílo operního expresionismu rakouského skladatele Albana Berga Lulu. V titulní roli inscenace newyorské Metropolitní opery, kterou nově zrežiroval vizuální umělec William Kentridge a která patří k hlavním událostem letošní sezony, exceluje německá sopranistka Marlis Petersen. (mar)

Hradec Králové

Loutky (a sochy)

Hradecká Filharmonie zve zítra v 16 hodin na koncert pro celou rodinu. V programu Loutky (a sochy) dojde na Automaty doktora Coppélia, Debussyho Malého černouška a Čajkovského Louskáčka. „Uslyšíte serenádu Pulcinelly a píseň strašlivou o Golemovi, uvidíte Wagnerovo Zápolení obrů i Mozartova Kamenného hosta,“ říká průvodce programem Lukáš Hurník. Orchester diriguje Zbyněk Müller. (mar)

Hradec Králové

Selectone a katsa.theo

Dnes ve 20 hodin v kulturně multifunkční hradecké Pilnáčkově tovarny vystoupí dvojice elektronických producentů, kteří se pod uměleckými jmény Selectone a katsa.theo prezentují unikátními audiovizuálními vystoupeními. Ta pomocí techniky živého míchání obrazu (vjingu) doplní přední český vizuální umělec Radek Doskočil. (mar)

Meziměstí

Češi a Poláci oslaví pivo a klobásy

Den plný jídla, pití a zábavy připravilo na zítřek centrum Walzel v Meziměstí na Náchodsku. Den českého piva a polských klobás nabídne 13 piv z českých pivovarů a na grilu se bude opékat 13 různých klobás od severních sousedů s pečivem od malých soukromých pekařů. Pro děti budou připraveny soutěže, pro dospělé muzika. Akce se koná od 11 hodin. (ram)